

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

P. J. H. Krol,
Wormerveer

Wat heb je er aan?

1 Timotheüs 4 : 7b-8

Je kunt niet zeggen, denk ik, dat de vijandschap tegenover het geloof in onze tijd heeft plaatsgemaakt voor onverschilligheid tegenover het geloof. Vijandschap proef je nog steeds wel. Maar het is waar dat onverschilligheid erbij gekomen is. De vervreemding van het evangelie is voortgeschreden. Als je aan de praat komt met zo'n onverschillige, botst je op: het zegt me niets, van mij hoeft het niet, waarom zou ik, wat heb ik eraan?

Over die laatste vraag gaat deze meditatie: wat heb je eraan om te geloven? Dat is een legitieme vraag. Ook al is het niet de belangrijkste vraag. Waarom gelooft een mens in God? Niet in de eerste plaats om er zelf beter van te worden, maar om God Zelf. En toch mag binnen een geloof, dat God en zijn eer centraal stelt, die vraag aan de orde komen: wat heb ik eraan?

Nuttig

Paulus schrijft aan Timotheüs immers: „de godsvrucht is nuttig”.

Godsvrucht is er, als het dagelijks leven gestempeld is door de verlossing van Jezus Christus. We leven godvruchtig, als we leven zoals past bij de gezonde leer, in geloof en gehoorzaamheid.

Dat is nuttig, zegt Paulus. Niet in de goedkope en platte zin die dat woord kan hebben. Maar omdat deze godsvrucht een belofte inhoud van *leven*.

Ja, denken we misschien, dat zal waar zijn. Later! In de hemel.

Als je nu gelovig en godvruchtig leeft, heb je de belofte van een mooi leven in Gods Koninkrijk.

Maar Paulus heeft het niet alleen over de toekomst, ook over nu. Hij zegt: de godsvrucht houdt een belofte in van *leven*, in *heden* en toekomst.

Geloven is niet saai

Er zijn mensen die zeggen: als je gelooft en naar de kerk gaat wordt het leven saai en vervelend. Als je je van God niks aantrekt en lekker doet waar je zin in hebt:

dan leef je pas! Zo hoor je wel eens. Maar de Bijbel zegt: laat je niet in de luren leggen door dit soort praatjes. En zie om je heen, hoe die mensen, die zo van „het leven” zeggen te genieten, steeds weer op zoek zijn naar iets anders. Waarom? Toch alleen maar, omdat het andere op den duur begon te vervelen? Het lijkt zo leuk: alleen maar doen waar je zin in hebt. Maar het is op den duur geen leven. Paulus schrijft: als je gelovig de Here dient, helemaal, dan komt er leven. Dan leef je pas echt. Ik zou rustig durven zeggen: wie beweert dat geloven saai is, heeft het nog nooit echt geprobeerd. Geloven is leven, een belevenis, brengt spanning, een leven vol uitdaging. Wie dat niet merkt in zijn geloof, staat, vermoed ik, toch maar een beetje aan de kant. Ja, dan kun je best eens denken: wat doet het er eigenlijk toe? En de indruk vestigen, dat geloven een duffe boel is.

Maar wie niet aan de kant blijft staan, voor wie de Here alles is in zijn leven, die zal ook merken dat er leven in de brouwerij komt.

Een rijk leven

Voor alle duidelijkheid: een belofte van leven betekent niet, dat dat leven altijd voor de wind gaat. Leven in de brouwerij kan ook negatief zijn. Een godvruchtig leven garandeert geen succes. In zijn tweede brief aan Timotheüs schrijft Paulus op een gegeven moment: „allen, die in Christus Jezus godvruchtig willen leven, zullen vervolgd worden.”

En toch: een belofte van leven, ook nu al, in het heden.

Mag ik eens iets van die rijkdom noemen? Wie godvruchtig leeft hoeft niet gebukt te gaan onder een steeds groter wordende schuldelast, maar mag door de vergeving in Jezus steeds weer met een schone lei beginnen. Daarmee ontsnapt het leven aan de doem van de zinloosheid. Het leven krijgt weer een doel, het gaat ergens heen. En onderweg is er een hemelse Vader, die voor ons zorgt. Geen abstract goddelijk wezen, maar iemand. Wie wij zeer ter harte gaan. Hij hoort onze gebeden. We ontvangen onderweg ook leiding in ons leven. Gods Woord geeft een licht op ons pad.

Inhoud

- 25 Ds P. J. H. Krol,
Wat heb je er aan?
- 26 Drs A. van der Dussen,
Gereformeerd zijn in de moderne tijd
- 27 Ds G. van den Brink,
Pastorale Notities
- 28 Drs P. J. van Kampen,
Vreemdelingen binnen onze poorten (5)
- 29 Drs D. J. Buwalda,
Gnostiek (3)
- 30 Liturgische Werkgroep,
Het Liedboek

Zijn wijze geboden zijn ons tot zegen. En we worden gesteund door een krachtige Geest, die ons daadwerkelijk kan en wil helpen bij ons geloven en leven.

Hoe reageren wij op zo'n opsomming? Met: dat wist ik al? Ouwe koek? Dat zou me een beetje bang maken. En toch zit er wel iets waars in.

Wie wil leven zonder God, moet steeds op zoek naar iets nieuws dat bevrediging schenkt. Wie godvruchtig met de Here leeft, heeft iets gevonden dat tot in eeuwigheid blijft. Ouwe koek? Ik zou liever zeggen: brood des levens.

Als je echt op je laat inwerken wat deze rijkdom betekent, hoe een mensenleven daardoor verandert, besef je hoe waar het is wat Paulus schrijft: dit leven is nuttig tot alles. Daar wordt je weer mens van.

Oefening

Eerlijk gezegd is het in veel gevallen niet zo verwonderlijk dat de mening kon postvatten, dat geloven saai is. Daar zullen wij gelovigen helaas vaak mede schuldig aan zijn. In een middelmatig godvruchtig leven, zullen ook de beloften van de godsvrucht minder zichtbaar zijn.

Godsvrucht vraagt om training: „oefen u in de godsvrucht”.

Paulus trekt hier een vergelijking met de sport. Hij zegt: „de oefening van het lichaam is van weinig nut”. Hij zegt dus niet: sport deugt nergens voor. De vergelijking is deze: de oefening van het lichaam heeft wel nut, maar beperkt nut

(vervolg op pag. 26 - 1e kolom)

Gereformeerd zijn in de moderne tijd

4. Het artikel waarmee de kerk staat staat of valt

Het eerste artikel en de hoofdzak van ons geloof is, dat alleen Jezus Christus, onze God en Heer, „het Lam Gods is dat de zonde der wereld wegneemt” (Joh. 1 : 29). Omdat dit iets is dat we geloven moeten en verder niet door enige prestatie of verdienste geldigheid voor ons krijgt, is het duidelijk en staat het vast dat alleen het geloof ons rechtvaardigt, zonder werken der wet, zoals Paulus zegt in Rom. 3 : 28. Van dit artikel kan men niet afwijken noch ten aanzien ervan iets toegeven, al zouden hemel en aarde of wat dan ook vergaan. Op dit artikel berust alles, wat wij in leer en leven tegen de paus, de duivel en de wereld in brengen. Daarom moeten wij hiervan volstrekt zeker zijn en er niet aan vertwijfelen. Anders is alles verloren en behalen paus en duivel en al onze tegenstanders de overwinning en krijgen zij gelijk.

Maarten Luther, Schmalkaldische Artikelen II-1 (1537)

Ter voorbereiding van een vergadering van protestanten in Schmalkalden, een plaatje in het Zuid-westen van het huidige Oost-Duitsland, heeft Luther een aantal artikelen opgesteld aan de hand waarvan men overeen moest komen, op welke punten men aan de RK-e autoriteiten toe kon geven en op welke punten men het been stijf moest houden. Nadat Luther in deze 'Schmalkaldische artikelen' eerst kort heeft aangeduid waarover RK-en en protestanten het eens zijn, valt hij in het tweede hoofdstuk met de deur in huis: als het gaat om de rechtvaardiging van de goddeloze mag nog niet de geringste concessie worden gedaan. „Dit artikel is de hoofdzak van ons geloof; daarvan kan men niet afwijken en ten aanzien daarvan niets toegeven. (...) Anders is alles verloren.” Alles wat verder nog volgt aan fundamentele kritiek op de mis, de kloosters en het pausdom wordt hieraan opgehangen. Elders heeft Luther zelfs beweerd, dat het deze leer van de rechtvaardiging is, waardoor het christendom zich van alle andere godsdiensten op aarde onderscheidt. Vandaar, dat in de lutherse traditie de rechtvaardiging van de

goddeloze het artikel is gaan heten „waar-
mee de kerk staat of valt”.

Andere vragen?

Men kan zich afvragen of wij het ook nog zo zouden zeggen. In de historische situatie van toen werd inderdaad alles toegespitst op die ene vraag, hoe mensen bij de hemelse Rechter op gratie kunnen rekenen. Maar brengt de moderne tijd geen andere vragen met zich mee, fundamentele ook? Is voor ons niet in het geding het bestaan van God als zodanig: is Hij er of is Hij er niet? Vallen de verschillen tussen RK en gereformeerd niet weg, nu wij samen staan tegenover een gesekulariseerde wereld, waarin elk spoor van God is verdwenen? Daarmee zijn wij terug bij de vraag die in de opening van deze reeks artikelen is gesteld: is het niet wezenlijker en belangrijker om christelijk te zijn dan gereformeerd? Is die typisch gereformeerde nadruk op de rechtvaardiging van de goddeloze niet buiten proporties in de moderne tijd?

Merkwaardig genoeg zijn het juist moderne theologen geweest, die de vraag van Luther uiterst aktueel vonden. Zo heeft de invloedrijke Paul Tillich (1886-1965) in het leerstuk van de rechtvaardiging van de goddeloze inspiratie gevonden voor het ontwerp van een eigentijdse vorm van christen-zijn. Ook Karl Barth (1886-1968), die het gesprek met de moderne tijd bepaald niet geschuwd heeft, meent dat de vraag naar het bestaan van God niet los staat van de vragen rond genade en vrijspraak. Het zou veel te ver voeren hun gedachtengangen hier uiteen te zetten; ik wil volstaan met het maken van enkele praktische opmerkingen over het belang van de rechtvaardiging van de goddeloze voor het geloven en het kerk-zijn vandaag. Juist wanneer we op zoek zijn naar een manier van geloven die niet van deze tijd is, maar er wel middenin staat, is er wellicht meer noodzaak dan sommigen vermoeden om vol te houden, dat met dit artikel de kerk staat of valt. Ik noem de volgende vier motieven.

1. Ontmaskering

Onze tijd is eerlijk, op het cynische af. Harde journalisten ontmaskeren ogen-

schijnlijk keurige intellektuelen als door-trapte oplichters. Meedogenloos worden gevels van fatsoen gesloopt, zodat mensen te kijk worden gezet in hun ware aard en met hun zwakke plekken. Ook heel vrome christenen - of ze nu in de evangelische hoek zitten of juist heel gereformeerd zijn - kunnen geweldig door de mand vallen. In de eerste plaats is te wijzen op blinde vlekken bij mensen die zich vurig inzetten voor een daadwerkelijk heilig leven. Zij zijn actief in evangelisatie, stellen hun huis open voor berooiden, zijn hartelijk en meelevend. Maar door dat alles heen kunnen ze iets drijverigs hebben, iets zelfvoldaan, iets arrogants ook in hun kritiek op een kerk die lauw is. En dat, zonder dat ze het zich bewust zijn, zodat ze de dominee nog bijvallen ook als die waarschuwt voor de zonde van zelfvoldaanheid en hoogmoed...

In de tweede plaats heeft de (diepte)psychologie er ons met de neus op gedrukt, dat er veel heiliging is, die de minder fraaie beweegredenen van het menselijk hart niet overwint, maar slechts gewelddadig onderdrukt. Dat kan lang, heel lang met groot succes plaats vinden, zo, dat een mens werkelijk denkt af te zijn van z'n geldzucht, z'n heerszucht, z'n egoïsme, z'n jalouzie. Maar wat een ont-nuchtering als die diep verscholen driften na lange tijd toch nog aanwezig blijken te zijn en in tijden van crisis weer krachtig de kop opsteken. Heel dat geduldig opgebouwde nieuwe leven stort dan als een kaartenhuis in elkaar.

Kortom: onze tijd breekt door de schone schijn van religiositeit en burgerlijk fatsoen heen. Wat kan de kerk dan beter doen dan zich het goede nieuws van de rechtvaardiging van de goddeloze te herinneren?! Dat houdt dan wel in, dat juist in de gereformeerde kerken alle zelfvoldaanheid moet wijken en mensen zich niet dienen te beroemen op hun burgerlijk fatsoen en nette pakken. Niet dat mensen in de kerk niet fatsoenlijk mogen zijn of geen nette pakken zouden mogen dragen - dat zou een even erg moralisme zijn als het oude dat spijkerbroeken uit de kerkdiensten wegkeek! Maar het komt er wel op aan, dat we ons ervan bewust zijn dat al dat fatsoen en al die nette kleren onze sjofelheid alleen maar camoufleren. Vooral moeten wij ons ervoor hoeden, van onze gereforméerdheid een deugd te maken die bij God in de smaak valt. De Catechismus al heeft ervoor gewaarschuwd, het geloof niet als een verdienste te gaan beschouwen die onze goddeloosheid verzacht (zondag 23, v/a 61). Hoe gauw gaat onze gereformeerde levensstijl inderdaad in onze gedachtenwereld niet functioneren als het streepje dat wij bij God voor hebben ten opzichte van de liederlijke wereld rondom ons? Met een variant op Calvijns gezegde, dat onze enige waardigheid om avondmaal te vieren onze onwaardigheid is, kun je zeggen: goed gereformeerd ben je, als je beseft dat je gereformeerd-zijn je niet kan redden.

2. Stress

Onze tijd zadelt talloze mensen op met faalangst, zelfverwijt en stress. Er worden

Vervolg van pag. 25

WAT HEB JE ER AAN ?

(bijvoorbeeld voor de conditie, de gezondheid, de ontspanning); de godsvrucht, inclusief de oefening daarin, is nuttig tot alles: heeft een goede invloed op héél het leven, in alle facetten.

Sport vraagt training. Destemmer een leven in godsvrucht. Je leert niet zwemmen als je alleen maar je tenen in het water steekt. Hoe kun je ooit schaatsen leren, als je niet verder komt dan de tent met chocolademelk? Je moet het gewoon doen, en doorzetten!

Zo is het ook met het dienen van de Here. Als je blijft aarzelen: „zal ik wel, zal ik niet”, dan zul je het nooit leren. Je moet het gewoon doen. En niet eventjes, maar echt oefenen. En hoe meer je doorzet, hoe meer je ook de smaak te pakken zult krijgen. Net als met schaatsen. Dat is een onderdeel van de belofte. Voor heden.

eisen aan hen gesteld waaraan ze niet kunnen voldoen, met als gevolg dat ze over hun tekortschieten inzitten, bang zijn dat ze het niet goed genoeg zullen doen en in het ergste geval compleet overspannen raken. De kerk doet daar vaak nog een schepje bovenop. De vele aansporingen om toch vooral naar Gods geboden te leven, de naaste lief te hebben, evangelisatiewerk te doen, zich voor de ambten beschikbaar te houden en een zoutend zout in de samenleving te zijn, roept bij al diegenen die toch al ontevreden zijn over hun functioneren, extra spanningen op. Wat lijden er veel christenen onder het besef geen goede gelovigen te zijn, te weinig aan het kerkewerk te doen, te weinig liefde uit te stralen in hun gezin en op het werk. Wat kan het dan een gevoel van enorme bevrijding en opluchting teweeg brengen, als zij in de bijbel de God mogen ontmoeten die hen in hun tekortschieten aanvaardt! Laten al die perfectionisten, die vinden dat ze het nooit goed genoeg doen, toch

vooral die typisch gereformeerde prediking horen dat God op de eerste rij in zijn feeszaal mensen heeft zitten, die niet genoeg hebben lief gehad, te weinig hebben gedaan in de kerk, gezakt zijn voor hun examen en zichzelf altijd een grote nul hebben gevonden!

3. In de goot

Onze tijd is vol van mensen, die door alle vloeren van fatsoen zijn heengezakt. Buiten de kerk ligt de goot vol verongelukten van allerlei slag: criminelen, heroïnehoeren, racistische voetbal-supporters enz. Binnen de kerk dragen velen een bitter geheim met zich mee van een zeer schuldig verleden. Wat is het evangelie dat Luther predikte up-to-date, als het zulke mensen perspectief voorhoudt, gekoncretiseerd in de uitnodiging om aan te zitten aan de tafel van de Here Jezus, zonder dat één voorwaarde gesteld wordt omdat het voldoende is te geloven dat wij mensen in Christus voor God acceptabel

zijn. Daarom is het erg, wanneer gereformeerden de indruk wekken over allerlei schandelijkheden alleen maar keihard te kunnen oordelen. Zijn we niet pas dan in de volle zin van het woord gereformeerd, wanneer we met dit evangelie de donkere wereld intrekken om goddelozen die in de goot liggen hoop te bieden? Of laten we dat aan het Leger des Heils over, onszelf opsluitend in een behaaglijk Nederlands Gereformeerd wereldje??

4. Goede werken

Onze tijd durft nauwelijks meer te geloven in ware belangeloosheid. Is niet alle heiligheid schijn-heiligheid? Is niet alle liefde zelfbevrediging? Is niet alle ontwikkelingssamenwerking eigenbelang? Het behoort tot de diepste geheimen van Gods Koninkrijk, dat goede werken tevoorschijn komen op het moment dat mensen zich als goddelozen laten rechtvaardigen. Kijk maar naar Zacheüs: wanneer raakte die los van zijn geld? Geen oproep om niet te stelen (8e gebod) en om niet te begeren (10e gebod) hielp. Pas toen Jezus dwars tegen alles wat voor redelijk en zedelijk doorging de gast wilde zijn van deze geldwolf, kwam deze tot de houding van verzadiging en dankbaarheid waarin het hem een vreugde was overvloediger gerechtigheid te bewijzen dan de Farizeeën (Lukas 19 : 8).

De Nederlandse Geloofsbelijdenis formuleert het schitterend in art. 24: „Er is geen sprake van dat dit rechtvaardigend geloof de mensen onverschillig zou maken voor een vroom en heilig leven. Integendeel, zonder dit geloof zullen zij nooit iets doen uit liefde tot God, maar alleen uit liefde tot zichzelf en uit vrees veroordeeld te worden.” Ook hier weer het modern aandoende besef, dat veel vroomheid en goede werken verkapt zelfstreling zijn. Maar tegelijk de zekerheid, dat een mens werkelijk kan loskomen van zichzelf wanneer hij geen enkele verwachting meer van zichzelf heeft en geen enkele eis meer aan zichzelf hoeft te stellen.

Zo biedt de verkondiging van de rechtvaardiging van de goddeloze uitzicht op datgene, waar de kerk zo om verlegen zit: een daadwerkelijk chriselijk leven in liefde en zelfverloochening. Terecht daagt de evangelische beweging ons uit, om eens wat meer vertrouwen te hebben in het vernieuwende werk van de Heilige Geest, die van zondaren werkelijk andere mensen kan maken. Maar verwacht van de Geest niet, dat Hij teruggaat achter de rechtvaardiging. Nooit zullen wij toekomen aan de vrucht van de Geest, wanneer wij niet vanuit de geloofservaring leven dat wij God reeds lief waren toen wij nog geen vrucht droegen. Een laatste citaat van Luther: „Omdat je in het geloof Jezus Christus hebt aangenomen, door Wie je rechtvaardig wordt, ga daarom heen en heb God en je naaste lief; roep Hem aan, dank Hem, predik, loof en belijd God; doe wel en dien je naaste; doe je plicht. Dat zijn de echt goede werken, die voortvloeien uit het geloof en uit de vrolijkheid die je in het hart ontvangen hebt vanwege de vergeving der zonden om niet.” (Commentaar op Galaten 2 : 16).

G.v.d. Brink,
Rotterdam

Pastorale Notities

Geen passen op de plaats maken (1)

Onder deze titel (Duits: *Nicht auf der Stelle treten*) gaf de in onze kring bekend geworden pastor Ernst L. Judt uit Oberndorf (W.Dtsl.) in september 1984 een bijzonder interessant boek uit, waarvan het karakter intussen niet zo makkelijk te omschrijven valt. Een biografie is het niet. Een kerkgeschiedenis evenmin. Het houdt het midden tussen die twee. Nu eens vertelt de dominee over zichzelf. Dan weer over zijn gemeente te Feudingingen. Feitelijk zouden we moeten zoeken naar een ellips met drie brandpunten: de pastor, zijn gemeente en de zogenaamde *Gemeinschaft*. *Gemeinschaften* zijn konventikels, vrome gezelschappen, kerkjes in de kerk, zoals ze in Duitsland en Zwitserland veel voorkomen (daar ook: *Versammlungen* genoemd), waarbinnen godsvrucht, het Schriftgeloof en de oude tradities bewaard werden, die in de Volkskerk onder invloed van het opdringend modernisme verloren dreigden te gaan. In de *Gemeinschaft* ging een wijze broeder voor. In de *Gemeinschaft* werden kindertjes gedoopt: dat was het voorrecht van de Hebammen, de vrome vroedvrouwen. Daar werd avondmaal gevierd.

Pastor Judt is zelf voortgekomen uit de *Gemeinschaft*. Daar kwam hij tot bekering en onder meer voor de dienst in de *Gemeinschaft* volgde hij een soort evangelistenopleiding. Maar de Here heeft hem, tot zijn eigen verbazing en tegen heug en meug, geleid naar de officiële kerk en God heeft hem dáár, hoewel hij geen academische opleiding had, geroepen tot het ambt van Dienaar des Woords. Toen is hij er met alle kracht tegen aan gegaan om te komen tot kerkherstel. Zijn godvrezende broeders en zusters uit de *Gemeinschaft* sloegen dat in het begin met wantrouwen gade. In die tijd besloot de kerkeraad over te gaan tot kerkbouw te Oberndorf. Voordat de bouw, die deels met eigen kracht moest geschieden, kon beginnen, moest een waterleiding verlegd worden van de ene kant van de weg naar de andere. Pastor Judt heeft dat karwei alleen geklaard, terwijl de gelovigen stonden toe te zien. Hij groef aan de éne kant van de weg een boorput, wijd genoeg om een boorstang van 4 meter, met aan de punt een geslepen buis, te hanteren. Met een mokerhamer sloeg hij de buis onder de weg door: 50 slagen voor 10 cm. Telkens moest de stang teruggetrokken worden om de buis te ledigen. Toen hij halverwege de weg was, groef hij precies zo'n put aan de overkant. Voor hij daar begon, knielde hij eerst neer in het water en schreeuwde tot God om hulp (Ich habe im Graben im Wasser gekniet und zu Gott um Hilfe geschrien).

De Here hoorde zijn gebed: hij kwam precies in het gat uit en God maakte hem tegenover de omstanders niet beschaamd. Toen kwamen langzaam aan de handen uit de zakken en de kerk werd gebouwd en ingewijd. Daar werd nu het ware Woord Gods gepredikt. Daar werden kindertjes gedoopt en daar werd avondmaal gevierd. Intussen bleef de *Gemeinschaft* bestaan en pastor Judt heeft te enenmale geweigerd te polariseren. Hij bleef de *Gemeinschaft* erkennen als behoeder van de waarheid in tijden van verval en zocht samenwerking over en weer. Mijn vraag is: ligt hierin voor ons een les? Meer en meer krijgen wij te maken met reformatorisch-evangelische kringen, ontstaan als gevolg van het verval in de officiële kerken. Ik doel niet op de felle perfectionistische secten, die de kerk haten en haar in de grootste verwarring kunnen brengen. Maar op die milde groepen, die deernis hebben met Jeruzalems puin en die bidden voor de kerk, en die ongeveer dezelfde functie vervullen in onze kring als de *Gemeinschaft* in Duitsland. Zouden wij er goed aan doen ons tegen deze groepen af te zetten? Zouden we niet beter doen om, waar we kunnen, samen te werken? En intussen te laten zien dat een voluit gereformeerde kerk levend en krachtig kan zijn en sterk in liefde en saamhorigheid, ook in het „winnen van zielen”? Daar noem ik intussen nogal wat!

Vreemdelingen binnen onze poorten

5. Dezelfde God, verschillend Godsbeeld?

Hij is Allah, buiten wie er geen ander god is; de in heiligheid verheven Koning, het Heil, de Geloofschenker, de Waakzame, de Geweldige, de Overmachtige, de Hovaardige. Geprezen zij Allah...

Hij is Allah, de Schepper, de Maker, de Vormgever. Aan Hem behoren de schoonste namen, Hem lofprijst wat in de hemelen is en op de aarde. En Hij is de Geweldige, de Wijze.

De Koran, soera 59 : 23, 24¹⁾

Een Derde Weg?

Zou de „bijbelgetrouwe visie” op de Islam - een valse religie gesticht door een valse profeet - niet gemakkelijk leiden tot een vijandbeeld? Dringt het ons niet in een onverschillige of afwijzende houding ten opzichte van *medemensen* die in onze samenleving inderdaad soms erg kwetsbaar zijn? Zou God dat van ons willen?

Kan anderzijds de „oecumenische visie” niet gemakkelijk leiden tot een te snel (h)erkennen van de Islam als een „parallelweg” naar hetzelfde heil? Wordt de aanstoot van Christus daarin niet (te snel) verwijderd?

Dat waren wat hardop gestelde vragen in de afgelopen twee artikelen. Is dat dan alles wat ervan te zeggen valt? Nee, zeg ik daarop, dat is niet het laatste woord. Het moet mogelijk zijn om ook aan Moslims een duidelijk herkenbaar geloofsgetuigenis te geven *zonder* dat kwetsbare mensen daarmee in een hoek worden gedrongen. Betrokkenheid en dienstbetoon moeten mogelijk zijn zonder dat je de andersgelovige beschouwt als een bekerings-objekt. (Waar zouden we in de Bijbel argumenten vinden voor zo'n houding?) In het volgende (slot)artikel wil ik daar nog verder op ingaan.

Eerst nu echter aandacht voor een aantal *erkend moeilijke* vragen, die onze bejegening van moslims raken.

Genuanceerd genoeg?

Is Allah dezelfde als „onze God”? „Nee”, zeggen de 'bijbelgetrouwe schrijvers', „het is godslastering, als wij Allah en de God van de Bijbel op één lijn stellen”. (Baar, p. 68).

In de uitspraak uit 'het andere kamp', dat „een moslim zich tot de levende God bekeerd heeft” proef ik de gedachte dat „onze God” en Allah wel dezelfde is.

Voordat we die - netelige - vraag bekijken echter wat anders. Wat willen we eigenlijk met die vraag? Is het denkbaar dat een dogmaticus die op zijn studeerkamer systematische theologie bedrijft die vraag uit een ander kader benadert dan een evenzeer rechtgelovige evangelist die in de praktijk van het konkrete leven met andersgelovigen te maken krijgt? Vinden we in de Bijbel zelf geen reden om de relatie tot andersgelovigen nauwkeurig en voorzichtig te bekijken?

„Maar al zouden wij, of een engel uit de hemel, u een evangelie verkondigen, afwijkend van hetgeen wij u verkondigd hebben, die zij vervloekt.” Paulus is niet onduidelijk, in Galaten 1 : 8. Niettemin, diezelfde Paulus betoont zich in Athene (Handelingen 17) heel wat „soepeler”. Sprekend over „de onbekende god” zegt hij: „Wat gij, zonder het te weten vereert, verkondig ik u.”

In 2 Johannes 9 en 10 staat het ook niet onduidelijk. „Een ieder die verder gaat en niet blijft in de leer van Christus, heeft God niet; wie in die leer blijft, deze heeft zowel de Vader als de Zoon. Indien iemand tot u komt die deze leer niet brengt, ontvangt hem niet in uw huis en heet hem niet welkom.” Maar hoe verhoudt zich dat tot Paulus' bekende uitspraak dat hij de Joden een Jood is: „hun, die onder de wet staan, als onder de wet... Om hen die onder de wet staan te winnen; tussen die zonder wet zijn ben ik geworden als zonder wet”. (1 Cor. 9 : 20, 21)

Dezelfde?

Met een zekere aarzeling - een forse dosis zorg dat ik in dit alles misverstaan kan worden - wil ik de lezer voorleggen dat er redenen zijn te *overwegen* of Allah en „God” inderdaad dezelfde kan (kunnen) zijn! Daar moet echter eerst iets aan worden toegevoegd en aan worden toegelicht. Laat ik u eens een vraag stellen: „Bidden de Joden tot dezelfde God als wij?” Naar ik vermoed, zal nagenoeg iedere lezer die vraag, na enig nadenken, met 'ja' beantwoorden. Juist degenen die - mede op grond van hun eindtijdverwachting, zo negatief over de Islam oordelen zullen op grond van die profetische visie Israël erg ondersteunen; het zou me buitengewoon verbazen, als in 'bijbelgetrouwe kring' niet het méést beleden werd dat Israëls God en „onze God” één en dezelfde zijn!

Maar nu een tweede vraag. „Vindt u dat de vrome Joden (die ik persoonlijk altijd een zéér warm hart heb toegedragen) God zó kennen als Hij gekend kan worden?” Menig christen zal daarop veel aarzelder en voorzichtiger reageren. Wij geloven immers in God als *onze Vader in Jezus Christus*, en wat je verder van de Joden kan zeggen, dat doen ze niet! God wordt ook in het Oude Testament wel „Vader” genoemd, maar Hem „Vader

van de Zoon”, laat staan „Vader van déze Zoon”, noemen is voor een orthodoxe Jood onverdraaglijk.

Als het nu voor ons besef mogelijk is dat de Joden enerzijds echt tot „onze God” bidden en anderzijds Hem niet volledig kennen, omdat men het Nieuwe Testament niet erkent en herkent, kan dan een soortgelijke situatie ook bij de *moslims* worden overwogen? (Voor alle duidelijkheid, daarmee stel ik de Islam en Jodendom niet op één lijn; ook meen ik dat het volk Israël als Gods uitverkoren volk een andere plaats heeft dan de moslims. Hiermee ben ik ook geenszins van plan deze gedachtengang nog uit te breiden naar Hindoes, Boeddhisten, animisten, etc. zoals sommigen geneigd zijn te doen. Dat doe ik allemaal niet!

Wat voor argumenten zijn er om deze zienswijze als „denkmodel” naar voren te brengen?

☆ In Bijbels in de Arabische taal wordt het woord „God” steeds met „Allah” vertaald. De christenen in die streken vinden dat, voorzover mij bekend, geen enkel probleem.

☆ In de Koran komen 99 namen voor Allah voor, waaronder een vrij groot aantal dat we ook in de Bijbel aantreffen. De Korantekst aan het begin van dit artikel geeft een aantal van deze namen. Het gaat in elk geval steeds om één God.

☆ Moslims die tot geloof in Christus zijn gekomen, hebben een en andermaal gezegd dat ze niet in een andere God zijn gaan geloven. *Zij zijn geen nieuwe God gaan dienen; integendeel, de God die zij slechts ten dele kenden hebben zij in Christus als Vader leren kennen!*

In het boeiende boekje van Bilquis Sheikh, een Pakistaanse die Christus heeft leren kennen, is de kern de Engelse tekst: „I dared to call Him Father”, ik durfde hem Vader noemen. (De Nederlandse titel „Parfum in Pakistan” is - helaas - buitengewoon nietszeggend!)

Dus geen „bekering” nodig?

De visie die ik hier geef is - laat iedereen dat duidelijk zijn - mijlenver verwijderd van enige visie van Alverzoening. Zelfs als „Allah” en „God” dezelfde *zou(den)* zijn, maakt het verschillende Godsbeeld véél uit!

Dat dat zo is moge blijken uit het feit dat ik voor moslims - en Joden - nodig acht dat ze zich *bekeren* tot God, die in de Zoon onze Vader wil zijn. In dat opzicht verandert de hier voorgestelde zienswijze niets aan de opdracht om naar alle volken uit te gaan en het Goede Nieuws in Christus te verkondigen, en aan te dringen op bekering.

De mannen die in Lystra horen dat „God zich niet onbetuigd heeft gelaten... etc.” horen ook: „... dat gij u... moet bekeren tot de levende God...” (Handelingen 14 : 15).

Maar ook de Joden die al tot God badden, krijgen nochtans opdracht: „Bekeert u en ieder van u late zich dopen op de naam van Jezus Christus...” (Handelingen 2 :

38; na Petrus' preek op de Pinksterdag.) Als ik aan de ene kant moslims die christen geworden zijn citeer, dat ze geen nieuwe God hebben leren kennen, moet ik wel volledig zijn. Een opmerkelijk groot aantal (nu ex-)moslims zou een droom; een visioen of een engelenverschijning hebben ontvangen, met de opdracht naar een groep christenen (evt. zendelingen) toe te gaan. Waar ze stonden wilde God hen ontmoeten, maar er was méér te weten van God! Ze moesten ergens heengaan, een daad stellen. (Zó interpreteer ik persoonlijk althans zo'n verhaal.)

In die zin - meen ik - spraken ook mensen als Voetius, Kuyper, Herman Bavinck, zijn neef Prof. J. H. Bavinck en diverse Anglicaanse deskundigen.²⁾ Samenvattend citeer ik: „De moslim vindt geen andere God, maar Christus.”³⁾ Maar dan spreken we wel van de noodzaak van bekering!

Welke parallel?

Een vraag die ik hier al even kort aantip is: „hoe andersgelovigen zijn moslims?” Die vraag is moeilijk te beantwoorden, om diverse redenen. Ten eerste omdat er niet alleen sprake is van de Islam als „officiële religie”. Er is ook een zgn. „Volksislam”, die veel bijgeloof kent, veel magische en okkulte praktijken. Die dienen we aan alle kanten af te wijzen - zoals overigens ook de islamitische leiders zelf doen! (Als we zulke praktijken tot toetssteen van de Islam gaan maken, moeten we óók niet nijdig zijn, als moslims ons „ongetwijfeld christelijk geloof” afmeten aan zaken als drinkgelagen bij Carnaval, de ethiek (of het gebrek daaraan) in series als 'Dallas' en 'Dynasty', naaktstranden, sekslijnen, en andere zaken die zij met „het Christelijk Europa” associëren.)

Daar komt bij dat we onderscheid moeten maken tussen „de Islam als geloofssysteem” en de „individuele moslimse man of moslimse vrouw in zijn/haar eigen situatie.” Juist als we dat onderscheid niet maken, is een 'vijandbeeld' zo rampzalig. Waarmee zullen we - om het in Bijbelse categorieën te plaatsen - de aanwezigheid van moslims in dit land verbinden? Als ik de associatie heb van Salomo's vrouwen, die die koning tot een valstrik waren, dan slaat me de schrik om het hart!

Als ik het einde van het boek Nehemia lees, is dat idem.

Maar kan in een relatie met een moslim (of meerderen) ook worden gedacht aan b.v. Naäman die van God antwoord krijgt? Moeten we denken aan een Bileam of aan een Cornelius? Dat maakt nogal veel verschil. Waarbij ik de *verschillen* tussen Koran en Bijbel, Islam en Christelijk geloof handhaaf. Ze zijn zeer wezenlijk!

Ik sluit af met een citaat uit een artikel van Colin Chapman, Anglicaan en jarenlang bij studentenwerk in de Arabische wereld betrokken. In een uiterst nuttig artikel „Thinking Biblically about Islam” (Bijbels denken over de Islam) zegt hij onder meer dit: 'Alles zijn voor allen' (1 Corinthiërs 9 : 19-23) is niet zo moeilijk, als je met jonge mensen in je eigen jeugdvereniging moet optrekken. Maar zou een christen met dezelfde geestgesteldheid als de apostel Paulus kunnen zeggen: 'ik beri de moslims een moslim geworden, teneinde moslims te winnen'? Christenen die zich in hun eigen christelijke subcultuur hebben ingegraven roepen veel te gauw 'je gaat compromissen aan', als een stoutmoediger geest dan zij zelf culturele en religieuze barrières wil doorbreken om te gaan zitten waar de moslim zit. Als zo'n stoutmoediger geest van medechristenen die warme gemeenschap en dat vertrouwen behoeft die hem zullen helpen de eigen bijbelse verankering vast te houden, dan hebben wij allen behoefte om eraan te worden herinnerd dat de Bijbel meer lijkt op een kompas dat ons op open zee de richting wijst dan op een kabel die ons stevig aan de kade verbonden houdt. Ons geloof in de vleeswording moet ons helpen geloven dat, al roept identificatie onvermijdelijk vragen en misverstanden op, het niet per sé een compromis hoeft de zijn.”⁴⁾

¹⁾ De Koran in de vertaling van J. H. Kramer. Elsevier, Amsterdam.

²⁾ J. Slomp: „Islam in Nederland” in J. Waardenburg, *Islam; Norm, Ideaal en Werkelijkheid*. Het Wereldvenster, Weesp. 1984. blz. 424.

³⁾ Citaat uit H. J. Takken. Is Allah dezelfde als God? Uit: *Omgaan met Moslims*, Werkboek Stichting Evangelie & Moslims. Amersfoort 1982.

⁴⁾ Colin Chapman. *Thinking Biblically about Islam*, *Themelios*, p. 69.

D. J. Buwalda,
Bilthoven

Gnostiek (3)

1. De gnostici haten de hoge God, de Schepper van hemel en aarde.

Dat is immers die God van het Oude Testament, die hen uit hun *bóventijdelijke* lichtwereld vandaan heeft gehaald en *in de tijd* heeft geplaatst, gevangen gezet in zijn sombere gevangenis, in het duister.

Ere aan de *slang*, die onmiddellijk zich in dat zgn. „paradijs” tegen Hem verzette, en aan al die rechtvaardigen, die dat verzet overnamen. Zij *weten* door openbaring uit de lichtwereld, daar, waar de *goede* God heerst, van wie zij waren en waarheen zij zich spoeden. En dat weten zullen ze dan ook principieel in toepassing brengen tegenover de onwetenden.

2. Daartoe hebben ze een tabel opgesteld van soorten mensen in deze duistere wereld:

- de pneumatici: de Geestelijken, zij, die hun afkomst *weten* door de openbaring van boven;
- de psychici: de zieligen, die dit *weten* niet bezitten, en het van het *geloof* in die Schepper verwachten;
- de hylici: de vleeslijken, die volledig in deze wereld van de tijd opgaan.

3. U merkt wel, hoe de gnostiek gewerkt heeft en nog werkt, met name (Satans oogmerk) onder Christgelovigen: Wat is er onder ons een eerbied voor „geestelijken”, die het geheim in zich zouden dragen van de Godsvrucht. Ook voor de „diep-doorgeleiden” als benijd model voor hun naasten. Wat is er ook *gelasterd over de tijd*! Terwijl nu juist die *tijd* door God is geschapen, om *daarin* Zijn bedoeling met deze door Hem geschapen wereld tot uitdrukking te brengen: ontplooiing van Zijn kosmos onder leiding van de mens, *ieder* in *zijn* situatie, met *zijn* mogelijkheden, naar *zijn* roeping.

4. In onze tijd kunnen we zien, hoe God deze gnostische tabel tot een bespotting maakt. De „geestelijk-gehandicapten”, zoals wij ze noemen, worden door God ten voorbeeld gesteld van levenslust en arbeidsdrift, van zorg voor elkaar. En U moet het jongenskoor van Groot Schuilenburg eens psalm 43 horen en zien zingen: die verstaan waar het om gaat.

5. Onder de „hoog-geestelijken” rangschikken we dan ook graag behalve de predikanten de zgn. „kerkvaders”, alsof dat niet doodgewone schepselen waren, door God geschapen als wij anderen.

Een voorbeeld. Athanasius, onder ons vermaard door zijn geloofsbelijdenis achter in ons psalmboekje, en behorend mitsdien tot die figuren met een aureool van heiligheid begiftigd. Toch maar een gewoon schepsel, blootgesteld en gebeukt door de stormen van zijn tijd, getuige het optreden van Marcion.

JAARVERGADERING „OPBOUW”

De jaarvergadering van de Persvereniging „Opbouw” wordt gehouden op **zaterdag 28 maart a.s.** in de **Jeruzalemkerk** aan de Troosterlaan no. 65 te **Utrecht**.

In de morgenvergadering zal de heer C. Huizinga te Heerenveen spreken over het onderwerp:

HET RECHT OM TE WONEN

(over de toekomst van onze kerken)

De morgenvergadering, die voor ieder toegankelijk is, begint te 10.30 uur. De zaal is al open te 10.00 uur, zodat u eerst nog een kopje koffie kunt drinken.

Het Bestuur

6. Wie was dat eigenlijk?

Zoon van een rijk reder in Sinope (N.kust van Klein-Azië), waar hij door zijn vader - die daar episcopus was van de Christengemeente, - buiten de gemeente gestoten werd als fervent, opruiend gnosticus: hij haatte de God van het Oude Testament, die zich niet ontzag Zijn Wet door te zetten van „gerechtigheid”, dwars tegen liefde en barmhartigheid in.

Met het door Hem uitverkoren volk van Abraham veroverde Hij, in strijd met alle recht het land Kanaän en verdelgde de bewoners. Marcion had toch wel een ander idee van „gerechtigheid”, en dat was „liefde”.

Over deze „tegenstellingen”, die van „Wet” en „Evangelie”, schreef hij een boek, dat helaas verloren is gegaan, maar waarvan wij de portee wel kennen in onze tijd. Emil Brunner heeft ten overvloede, deze gebruikelijke tegenstelling verdedigd.

7. Marcion heeft rusteloos gewerkt om voor zijn gnostische theoria aanhangers te winnen. Om in de Creatuurlijke werkelijkheid, *Góds tijd*, de geloofsstrijd om het Evangelie van Christus te verlammen. Toen hem dat in Sinope niet gelukte, ging hij reizen, en, te Rome aangekomen, heeft hij die gemeente eerst zo weten te imponeren, dat men zijn boodschap aanvankelijk aanvaardde, tot hij ook daar uiteindelijk werd geëxcommuniceerd.

8. Hij kreeg vooral bekendheid door het schrijven van een „eigen” Evangelie. Daartoe nam hij het Lukas-evangelie als manipuleerbaar model om het te verwringen tot zijn theoria: van alle joodse smetten diende het gereinigd. De „Verlosser” - gedacht werd aan een hoge functionaris in het gnostische rijk der boventijdelijkheid - zou zich compromitteren als hij zich in eigen persoon in deze wereld van de Schepper begaf en vlees werd.

De Verlosser maakte gebruik van een aards mensenlichaam, Jezus, dat hij voor de schijn betrok, en dat hij tijdig vóór de kruisiging verliet: de soldaten requireerden hiervoor Simon van Cyrene! De eerste hoofdstukken van het Lukas-evangelie vervielen uiteraard, de Verlosser kwam pas in hoofdstuk 4 : 31 neer uit de Lichtwereld vandaan.

Met dit „evangelie” heeft hij grote onrust weten te brengen onder de belijders van het werkelijke Evangelie.

9. Een enkel voorbeeld, meegedeeld door onze kundige en ijverige dr S. Greijdanus, en te vinden in zijn grote Lukas-commentaar Lukas 22 : 43, 44. (Van Bottenburg, 1941).

U ziet wel, dat deze passage b.v. in Groot Nieuws tussen haken is gezet.

Waarom, vragen wij ons af. Is zij nu authentiek of niet?

Toen de Arianen zich op deze tekst konden beroepen in hun bestrijding van het feit, dat Christus waarachtig God was, liet Athanasius deze tekst in de grote handschriften vervallen!

Epifanius zegt ronduit, dat de orthodoxe gelovigen bang waren voor deze tekst!

*Liturgische Werkgroep,
Eindhoven*

Het Liedboek

Lied 398

Ook dit Lied zal gelezen (gezongen) moeten worden tegen een bepaalde achtergrond en wel hier van het levensverhaal van Dietrich Bonhoeffer: 1935, leiding predikanten-opleiding in de ontstane kerkstrijd tegen het Nazi-regiem; september 1937 sluiting hiervan door de Gestapo; verblijfsverbod voor Berlijn; 5 april 1943 arrestatie. „Na de mislukking van de aanslag op Hitler op 20 juli 1944 werd Bonhoeffer, verdacht van medeplichtigheid in september '44 uit de gevangenis in Berlijn-Tegel, waar hij nog enige contacten met de buitenwereld kon hebben, overgebracht naar de kelder-gevangenis in het beruchte hoofdkwartier van de Gestapo. Door persoonlijke tussenkomst van de Führer werd hij op 9 april 1945 terechtgesteld.”

Dit lied, geschreven op 28 december 1944 werd vanuit de laatste gevangenis gesmokkeld en was aan zijn moeder en verloofde gericht, zoals in de eerste strofe duidelijk uitkomt. „Men kan dit lied niet ten volle begrijpen zonder te weten met hoeveel moed en zelfverloochening de dichter jarenlang door de diepten van het lijden is gegaan. Zelf zou hij het niet hebben willen zeggen zo, maar ik heb vertalende, speciaal bij de strofen 2 en 3, de gedachte aan Gethsémané niet van mij af kunnen zetten. Het herdenken (strofe 4) is hem niet gegeven geweest en hij heeft het weerzien, in strofe 5 verlangd, niet meer mogen beleven”, aldus de bewerker van het lied (Comp. p. 886-892). Het is duidelijk dat het lied heimwee uitstralend naar een betere tijd, gezien tegen de zo juist beschreven achtergrond een te persoonlijk karakter draagt om zonder meer voor de kerkzang geschikt te zijn. De vraag zou gesteld kunnen worden waarom juist dit lied voor de jaarwisseling is aangegeven, tenzij in een tijd van vervolging. Zo hebben b.v. ook bepaalde psalmen (88, 137) ditzelfde karakter.

De melodie past uitstekend bij de tekst. „De ernstige tekst, vol inkeer en godsvertrouwen, vroeg om een ingetogen melodie. Zo moet ze ook gezongen worden, geconcentreerd en niet te luid”. (Comp. p. 892).

Tekst 2; melodie: 3.

Lied 399

Dit Lied, als bewerking van het waarschijnlijk in de 4e eeuw ontstane „Te Deum” dat een uitermate belangrijke betekenis heeft gehad in het leven van de Christelijke kerk, is bijzonder geliefd geworden. De zeggingskracht en de nauwgezetheid in het weergeven van de oorspronkelijke Latijnse tekst vallen te bewonderen. In het lied zijn verschillende wijzigingen aangebracht die de tot dusver

bekende versie nog belangrijk hebben verbeterd.

De melodie is die van Psalm 89. Misschien is het niet overbodig de volgende opmerking van het Compendium (p. 896) door te geven: „De grote regellengte verleidt ons meestal tot een ademhaling midden in de zin, waarna we de tweede helft log en geaccentueerd inzetten. Wie licht en in het juiste tempo zingt zal echter merken, dat een zin heel goed onder één adem te krijgen is.”

Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 400

Als korte aanduiding van de inhoud van dit Lied, wel getypeerd als „zonnegezag”, zou kunnen worden gesteld dat we hier te maken hebben met een vorm van „natuur-mystiek”.

Aan de verschillende hemellichamen zon, maan en sterren en vervolgens aan de vier elementen, zoals zij toen werden gekend: lucht, water, vuur en aarde, worden menselijke eigenschappen toegedicht, terwijl aan het eind de mens er zelf in wordt betrokken in leven en dood. Strofen 1 en 12 zijn o.i. wel aanvaardbaar, maar de rest met de beschreven eigenschappen van broeder en zuster lijkt ons niet acceptabel als kerklied.

De melodie is mooi, maar het teveel herhaalde „halleluja” werkt vermoeiend en vervlakkend.

Tekst: 1; melodie: 2.

Lied 401

Het algemeen bekende Lutherlied, ook wel aangeduid als Hervormingslied „Een vaste burcht is onze God”, heeft in de bewerking van dit Lied belangrijke wijzigingen (c.q. verbeteringen!) ondergaan. Het heeft vele jaren gefungeerd als een soort martiale strijdzang tegen Rome. Op goede gronden mag worden aangenomen dat Luther, die boven zijn lied schreef „Der 46 Psalm”, het geschreven heeft tussen 1526 en 1528. Dat was een tijd vol persoonlijke aanvechting in Luthers leven: woorden en beelden van het lied hebben een grote mate van overeenkomst met de bewoordingen die in deze periode in enkele van zijn brieven voorkomen. „Dat de reformator zijn lied tegen de Paapsen of Turken zou hebben gedicht, ligt dus niet zeer voor de hand; waarschijnlijker is, dat het zich richt tegen de duivelen, waardoor hij zich in zijn persoonlijk leven bedreigd voelde”. (Comp. p. 907). Daarbij komt nog dat „we heden ten dage niet alleen meer weten van de zin van Luthers tekst en haar verhouding tot Psalm 46, maar wij ook weer kennen de oorspronkelijke vorm van Luthers eigenhandig geschreven melodie met haar originele ritmiek”. Dan is daaruit wel met zekerheid af te leiden „dat de hervormer zijn lied geenszins het karakter van een strijdlid heeft meegegeven, dat een caricatuur zou zijn van wat het lied in wezen was en ook wilde zijn. Het is de moeite waard om dan ook van Luthers strijdlid weer een kerklied te maken”. (Comp. p. 908-911).

T.a.v. de in het liedboek aangegeven me-

lodie moet de aandacht worden gevestigd op de foutieve plaatsing van het rustteken aan het eind van de 7e regel. Tekst: 3; melodie: 3.

Lied 402

Al is dit Lied in de persoonlijke „ik-vorm” geschreven, het wordt daardoor niet bepaald. De inhoud is wel degelijk herkenbaar als algemeen geldend en toepasselijk voor allen. Het lied neemt in Luthers hymnen dan ook een heel aparte plaats in. „Al het andere wat de reformator aan liederen heeft geschreven ten gebruike in de kerkdienst, is objectief van toon. Slechts een enkele maal spreekt zich daarin een „ik” uit. Hier echter is het als of heel Luthers persoonlijke geloofsworsteling onder woorden komt. (In 't bijzonder strofen 2 en 3.) Maar op dit persoonlijke wordt gepraeludeerd in een 1e strofe, die uitnodigt om het aan ons allen geschiede heel vrolijk te bezingen. Het lijkt mij dan ook onjuist, de strofen 2 en 3 alleen maar als uitdrukking van Luthers eigen nood en vertwijfeling in het klooster te Wittenberg te verstaan. Mij dunkt dat we de ik-stijl van het lied beter hebben begrepen, wanneer we ons realiseren dat van de hier in het geding zijnde (naar Luthers overtuiging ieder van ons uiterst persoonlijk aangaande) dingen eenvoudig niet adaequaat in de objectieve wij-vorm te spreken zou zijn geweest”. (Comp. p. 911).

De melodie past voortreffelijk bij Luthers tekst met zijn 7-regelige strofen.

Tekst: 3; melodie: 3.

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Aalten-Winterswijk en Neede

De kerkeraad heeft een beroep uitgebracht op kandidaat J. M. Mudde van Apeldoorn.

Regio Arnhem

Uit het persverslag van de regio Arnhem citeren wij het volgende:

Te Apeldoorn werd op 22 januari j.l. de regionale vergadering gehouden.

Gememoreerd wordt, dat in augustus '86 ds K. B. Holwerda zijn 25-jarig ambtsjubileum als dienaar des Woords mocht gedenken.

Ds F. van Deursen kreeg een beroep naar Kampen, dat hij afwees. Korte tijd daarna nam hij het uitgebrachte beroep naar Wezep aan.

Ds W. in 't Hout verliet de gemeente Doetinchem/Velp om als legerpredikant zijn taak voort te zetten.

Met leedwezen wordt het plotseling heengaan van br. P. de Putter, scriba van Nijmegen, onder de aandacht gebracht.

Door de vergadering wordt br. J. M. Mudde praeparatoir geëxamineerd. Na lezing van Marcus 10:17-27 spreekt hij een gedeelte van zijn preekvoorstel uit.

Na enige bespreking van zijn preek wordt hij unaniem toegelaten tot het verdere examen. Het examen wordt afgenomen door ds F. van Deursen over Ps. 102 (kennis O.T.), door ds W. v. d. Linde over Col. 3 (kennis N.T.) en door ds K. B. Holwerda over de Ned. Geloofsbelijdenis tegen haar historische achtergrond - te verstaan in het licht van haar tijd - (kennis geloofsleer). Goedkeurend werd geoordeeld over getoonde kennis en inzicht van Gods Woord en de geloofsbelijdenis. De vergadering besluit br J. M. Mudde toe te laten tot de bediening van Gods Woord en de sacramenten om zich beroepbaar te stellen.

Br J. M. Mudde betuigt zijn instemming met de Drie Formulieren van Enigheid, waarna hem staande Ps. 134:1 en 3 wordt toegezongen.

Na de felicitatie wordt hem de zegen des Heren toegewenst in mogelijke ambtsvervulling als dienaar des Woords.

Wageningen deelt mee, dat de gemeente moeilijkheden heeft met de verkiezing van ouderling(en). Binnen de gemeente wordt deze moeite ernstig besproken.

Dankbetuiging

De Ned. Geref. Kerk te Gameren zegt alle kerken hartelijk dank voor de giften, die zij mocht ontvangen voor de restauratie van het orgel.

Namens de kerkeraad,

H. v. Tuijl, penningmeester

Adres Gezangencommissie

Een vriendelijk verzoek: wilt u stukken bestemd voor de Gezangencommissie uitsluitend zenden naar de huidige secretaris, de heer K. Holwerda? Adres: Meander 19, 9951 VD Winsum.

Uit breder kring

Voorjaarskonferentie

Op zaterdag 21 maart a.s. organiseert de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte een voorjaarskonferentie over „Grondslagen van de Hulpverlening”.

Vanuit de samenleving wordt aangedrongen op afslanking en bezuiniging van de hulpverlening.

Sprekers: Dr P. Blokhuis, Wat is hulpverlening? (docent filosofie aan de Soc. Akademie de Vijverberg te Ede, afd. HBOV, studiesekretaris van het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte).

Dr B. Kristensen (docent sociologie aan de Prot. Christ. Voortgezette Opleiding voor agogische beroepen te Zwolle).

De heer T. Jongsma, Vrijheid en verantwoordelijkheid van de hulpverlener. (maatschappelijk werker)

De heer G. van der Stouw, Zijn hulpverleningsrelaties anders? (docent methodiek aan de Sociale Akademie de Vijverberg te Ede).

Dr K. Veling, Hulpverlening in de spanning tussen onmacht en mondigheid (docent aan de Geref. sociale akademie te Zwolle).

Kolofon

Redactie:

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. J. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de redactie:

Ds K. Muller, Oude Veenscheiding 15, 8446 LC Heerenveen. Tel. 05130-20476.

Kerknieuws/Uit breder kring:

M. J. F. van der Wal, Brugakker 60-17, 3704 RA Zeist. Tel. 03404-61525.

Administratie-adres:

Postbus 84, 3956 ZS Leersum. Telefoon 03434-54288. Gironummer 404945 t.n.v. Geref. Persvereniging Opbouw.

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs (bij vooruitbetaling):

f 50,— per jaar of f 26,50 per half jaar. Voor studenten f 40,— per jaar. Buitenland f 70,— per jaar of f 95,— per luchtpost.

Advertentieprijs:

45 ct per mm. Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”, Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist. Telefoon 03404-22452. Postbus 244, 3700 AE Zeist.

Drs F. Cupido, Het gesprek, begripsbepaling en zin (docent filosofie aan de Sociale Akademie de Vijverberg te Ede). Drs J. C. Klop, Politiek en hulpverlening (adjunktdirekteur van het Wetenschappelijk Instituut van het CDA).

Ter voorbereiding op deze konferentie kan men het decembernummer van het blad „Beweging” aanvragen, dat ook over hulpverlening gaat. Kosten: f 4,10 inkl. porti). Verschillende van de sprekers op de voorjaarskonferentie hebben een bijdrage geschreven.

Plaats: Ichthuskerk (Chr. Geref.), Grote Haag 52, Amersfoort. Tijd: 21 maart a.s. van 10.00-16.00 uur. Kosten: f 12,50 per persoon (lunch a.u.b. zelf meenemen). Inlichtingen en opgave: Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte, Postbus 1149, 3600 BC Maarssen. Tel. 03465-60945.

De Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte stelt zich ten doel het reformatorisch wijsgerig denken en de resultaten daarvan te verbreiden. Voor informatie over alle activiteiten is een bulletin met het hele programma-aanbod op aanvraag gratis verkrijgbaar bij het Centrum voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Intrede bijzonder hoogleraar aan de Erasmusuniversiteit te Rotterdam

Op donderdag 26 maart 1987 hoopt Dr B. Kee in het openbaar het ambt van bijzonder hoogleraar in de reformatorische wijs-

begeerte aan de Erasmus Universiteit te Rotterdam te aanvaarden. Hij zal dit doen door het uitspreken van een inaugurele rede in het gebouw van de Erasmusuniversiteit, Burg. Oudlaan 50, om 16.00 uur. De heer Kee zal verbonden zijn aan de Centrale Interfaculteit en aan de Economische faculteit. Hij is benoemd tot bijzonder hoogleeraar door de Stichting voor Reformatorische Wijsbegeerte.

Op het moment zijn er leerstoelen, in Groningen (H. G. Geertsema), Delft en Eindhoven (E. Schuurman), Leiden (S. Griffioen), Rotterdam (heden nog onbezet) en Utrecht (momenteel niet bezet). In Wageningen worden wetenschappelijke voordrachten gegeven door Prof. Schuurman. De instelling van een nieuwe leerstoel aldaar is in voorbereiding.

Personalia

Bas Kee werd geboren in 1942 te Zaandam. Hij sloot in 1967

zijn studie in de economische wetenschappen af aan de Vrije Universiteit. Daarna volgde hij aan dezelfde universiteit een studie in de Wijsbegeerte, die hij in 1972 afsloot.

Tien jaar later volgde de dissertatie „Prijzen en produktie, een vakwijsgeregigd onderzoek naar de betekenis van de economisch-modale abstractie aan de hand van de klassieke en neoklassieke waardeleer”. (Promotores: Prof. Dr J. G. Knol en Prof. Dr Ir. H. van Riessen).

Vanaf 1969 is de heer Kee in dienst van de VU, eerst als wetenschappelijk medewerker, later als wetenschappelijk hoofdmedewerker ten behoeve van de wijsbegeerte der economische wetenschappen.

In september 1986 is de heer Kee met zijn kolleges begonnen.

*En Hij heeft tot mij gezegd:
Mijn genade is u genoeg,
want de kracht openbaart
zich eerst ten volle in zwakheid.*

2 Cor. 12 : 9a

Na langdurige ziekte en nadat hij enige maanden met liefde is verzorgd in Verpleeghuis „Sonnevank” te Harderwijk, heeft God Thuisgehaald, Zijn kind, mijn lieve man, onze vader en grootvader

JOHANNES LAGENDIJK

* 24 mei 1910

† 25 januari 1987

Dronten:	C. Lagendijk-Lemckert
Kloof (Z.-Afrika):	Leo en Ria
Nijmegen:	Monica en Jan Pieter t
Blaricum:	Idelette en Arend
Dronten:	Max en Ineke
Hilversum:	Charlotte
Epe:	Guido en Berthe
Vaassen:	Theresia en Dick
Utrecht:	Oswald en kleinkinderen

De Reiger 64
8251 NG Dronten

De begrafenis heeft inmiddels plaatsgevonden.

WAT GAAT U IN 1987 voor ISRAËL DOEN?

In veel plaatsen in Nederland is nog geen verkooppunt van Israëlische produkten en worden er nauwelijks Israël-avonden gegeven.

Door de Arabische boycot doen vele Nederlandse bedrijven geen zaken met Israël. De export van goederen is voor Israël echter van levensbelang. Israël Produkten Centrum doet daarom vandaag een beroep op u.

Op zaterdag 21 februari 1987 nodigen wij u graag uit voor een vrijblijvende instructie bijeenkomst voor Israël consulent(e).

Wilt u ook komen of wilt u meer informatie? Vul dan onderstaande bon in, of bel even: (03494) 5 88 14. Een routebeschrijving en een uitnodiging worden u dan toegezonden.

INVULBON: (bellen mag ook)

Ik wil graag meer informatie over/uitgenodigd* worden voor de Israël instructiebijeenkomst van 21 februari 1987.

Naam:

Adres:

Postc. + Plaats:

Telefoonnr.:

doorhalen wat niet van toepassing is.

**ISRAËL
PRODUKTEN
CENTRUM**

Ambachtsstraat 15
3861 RH Nijkerk
Telefoon (03494) 5 88 14

P.S.: de vrijblijvende instructie begint om 10.30 uur en is omstreeks 14.30 uur afgelopen. Voor de lunch wordt gezorgd. Bent u deze dag verhinderd dan nodigen wij u graag uit op een andere dag.

ISRAËL VOERT VEEL GOEDS UIT

In België vertegenwoordigd door:
Israël Service Centre,
Heistraat 24, 2500 Lier
Tel. (01531) 5802

PLAATS

UW

ADVERTENTIE

IN

DIT BLAD !!

250 ISRAËL-PRODUKTEN VOOR U!

De veelzijdige IPC-bestelgids staat vol goede ideeën:

cadeaus, textiel, huidverzorgingsprodukten, spelletjes, huishoudelijke artikelen, muziek, hobby en sieraden. Alles vervaardigd in Israël en van zeer goede kwaliteit.

VRAAG UW EIGEN, GRATIS IPC-BESTELGIDS NU AAN!
Telefoon (03494) 58814 of per briefkaart: IPC, Ambachtsstraat 15, 3861 RH Nijkerk.

**ISRAËL
PRODUKTEN
CENTRUM**